STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
přednesené dne 17. července 2008 [1]

1. V probíhajícím řízení podle článku 226 ES Komise tvrdí, že Španělsko nesplnilo své povinnosti podle čl. 3 odst. 1, 2 a 4 směrnice 2000/35/ES (dále jen „směrnice“) [2] v dvojím ohledu. Zaprvé, Komise uvádí, že ustanovení vnitrostátního práva, které provádí směrnici, umožňuje prodloužit platební lhůtu u určitého zboží z 60 na 90 dnů, aniž by byla automaticky uložena vyšší sazba úroku z prodlení v případě opožděné platby, zatímco čl. 3 odst. 2 směrnice stanoví, že by se vyšší sazba úroku z prodlení měla za takových okolností použít. Zadruhé, Španělsko odložilo plný vstup v platnost lhůty 60 dnů až do 1. července 2006, zatímco směrnice, která vyžaduje úplné provedení do 8. srpna 2002, nestanoví žádné částečné nebo postupné uplatňování svých ustanovení.

Příslušné právní předpisy

Směrnice

2. Cílem směrnice je bojovat proti opožděným platbám v obchodních transakcích, které zatěžují zejména malé a střední podniky [3].

3. Podle bodu 18 odůvodnění preambule směrnice „bere v úvahu dlouhé smluvní platební lhůty, a zejména existenci určitých kategorií smluv, v jejichž rámci mohou být opodstatněny delší platební lhůty v kombinaci s omezením smluvní svobody nebo vyššími úroky z prodlení“.

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/35/ES ze dne 29. června 2000 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (Úř. věst. L 200, s. 35; Zvl. vyd. 17/01, s. 226 až 229).

3 — Bod 7 odůvodnění preambule.

4. Bod 19 odůvodnění stanoví, že směrnice by měla zakázat zneužití smluvní svobody v neprospěch věřitele a uvádí různé okolnosti, které mohou být za takové zneužití považovány.

5. Článek 2 odst. 2 směrnice vymezuje „opožděnou platbu“ jako „překročení smluvní nebo zákonné platební lhůty“.

6. Článek 3 je nazvaný „Úrok z prodlení v případě opožděné platby“. Stanoví:

„1. Členské státy zajistí, že:

a) úrok z prodlení podle písmene d) se stává splatným dnem následujícím po dni splatnosti nebo po uplynutí platební lhůty, které jsou stanoveny ve smlouvě;

b) jestliže den splatnosti ani platební lhůta nejsou ve smlouvě stanoveny, stává se úrok z prodlení splatným automaticky bez nutnosti upomínky:

(i) 30 dnů po dni, kdy dlužník obdrží fakturu nebo jiný rovnocenný dokument vyzývající k provedení platby, nebo

(ii) jestliže není datum obdržení faktury nebo jiného rovnocenného dokumentu vyzývajícího k provedení platby jednoznačné, 30 dnů po dni obdržení zboží nebo služeb, nebo

(iii) jestliže dlužník obdrží fakturu nebo jiný rovnocenný dokument vyzývající k provedení platby dříve než zboží nebo služby, 30 dnů po obdržení zboží nebo služeb, nebo

(iv) jestliže přejímka nebo prohlídka zboží nebo služeb, jejímž prostřednictvím se zjišťuje, zda zboží nebo služby byly dodány v souladu se smlouvou, jsou prováděny podle zákona nebo smlouvy a jestliže dlužník obdrží fakturu nebo jiný rovnocenný dokument vyzývající k provedení platby dříve anebo v den, kdy probíhá přejímka nebo prohlídka, 30 dnů po dni přejímky nebo prohlídky;

[…]

d) výše úroku z prodlení v případě opožděné platby („zákonná sazba“), kterou je dlužník povinen zaplatit, je součtem úrokové sazby pro hlavní refinanční operace[4] použité Evropskou centrální bankou během její poslední hlavní refinanční operace, provedené před prvním kalendářním dnem daného pololetí („referenční sazba“) a nejméně sedmi procentních bodů („navýšení“), pokud není ve smlouvě uvedeno jinak. […]

[…]

2. Pro některé kategorie smluv definovaných vnitrostátním právem mohou členské státy stanovit lhůtu nejvýše 60 dnů, po jejímž uplynutí se úrok z prodlení stává splatným, za předpokladu, že smluvním stranám zamezí v překročení této lhůty nebo stanoví závaznou úrokovou sazbu úroku z prodlení, která výrazně překračuje zákonnou sazbu.

4 — Jak vymezeno v čl. 2 odst. 4 směrnice.

3. Členské státy stanoví, že dohoda o dni splatnosti nebo o důsledcích opožděné platby, která není v souladu s odst. 1 písm. b) až d) a odstavcem 2, není vymahatelná nebo zakládá nárok na náhradu škody, jestliže […] je tato dohoda výrazně v neprospěch věřitele. […] Je-li taková dohoda shledána hrubě nespravedlivou, použijí se zákonná ustanovení, pokud vnitrostátní soud nestanoví jiné podmínky, které jsou spravedlivé.

4. V zájmu věřitelů a soutěžitelů zajistí členské státy existenci odpovídajících a účinných opatření proti dalšímu používání smluvních podmínek, které jsou výrazně v neprospěch věřitele ve smyslu odstavce 3.

[…]“

7. Článek 6 odst. 1 ukládá členským státům uvést v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu se směrnicí nejpozději do 8. srpna 2002. Článek 6 odst. 2 členským státům umožňuje zachovat nebo uvést v účinnost předpisy, které jsou pro věřitele výhodnější, než je nezbytné pro dosažení souladu se směrnicí.

Španělské právní předpisy

8. Směrnice byla ve Španělsku provedena zákonem č. 3/2004 ze dne 29. prosince 2004 [5] o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (dále jen „zákon č. 3/2004“) [6].

9. Článek 4 odst. 1 zákona č. 3/2004 stanoví, že platební lhůta musí být buď dohodnuta mezi smluvními stranami „v rámci platného právního rámce“, nebo v případě neexistence takové dohody, se použije lhůta stanovená v čl. 4 odst. 2. Toto ustanovení stanoví lhůtu 30 dnů stejně jako pododstavce (i) až (iv) čl. 3 odst. 1 písm. b) směrnice.

10. Článek 7 odst. 1 zákona č. 3/2004 stanoví, že sazbou úroku z prodlení v případě opožděných plateb je buď sazba úroku z prodlení dohodnutá mezi smluvními stranami, nebo v případě neexistence takové dohody, zákonná sazba stanovená v čl. 7 odst. 2, který v podstatě provádí podrobná ustanovení týkající se zákonné sazby obsažená v čl. 3 odst. 1 písm. d) směrnice.

11. Podle čl. 9 odst. 1 zákona č. 3/2004 jsou dohody mezi smluvními stranami, pokud jde o platební lhůtu nebo následky opožděné platby, které nejsou v souladu s lhůtou stanovenou v čl. 4 odst. 2, která se použije v případě neexistence dohody, nebo zákonnou úrokovou sazbou stanovenou v čl. 7 odst. 2, neplatné, jsou-li výrazně v neprospěch věřitele.

12. Zákon č. 3/2004 obsahuje kromě svých očíslovaných článků i některá další ustanovení. První „doplňkové ustanovení“ zákona č. 3/2004 stanoví, že platby obchodním dodavatelům, na které se vztahuje zákon č. 7/1996 ze dne 15. ledna 1996 o maloobchodním prodeji (dále jen „zákon č. 7/1996“) [7], se primárně řídí článkem 17 tohoto zákona a podpůrně pozdějším zákonem.

13. První část druhého „závěrečného ustanovení“ zákona č. 3/2004 poté mění článek 17 zákona č. 7/1996 [8]. V rozsahu relevantním pro projednávanou věc tento článek nyní stanoví:

„1. V případě neexistence výslovné dohody se má za to, že maloobchodníci jsou povinni

5 — Komise podala proti Španělsku žalobu na základě článku 226 ES z důvodu prodlení v provedení směrnice (věc C-384/03). Žalobu vzala zpět poté, co Španělsko přijalo zákon č. 3/2004. Usnesením ze dne 28. dubna 2005 (Úř. věst. C 182, s. 33) provedl Soudní dvůr výmaz věci C-384/03 z rejstříku.

6 — BOE č. 314 ze dne 30. prosince 2004.

7 — BOE č. 15 ze dne 17. ledna 1996, s. 1243.

8 — Podle preambule zákona č. 3/2004 vyžadovala ustanovení týkající se nespravedlivých podmínek změnu čl. 17 odst. 3 zákona č. 7/1996 tak, aby byly platby dodavatelům přizpůsobeny ustanovením pozdějšího zákona.

zaplatit za zboží, které zakoupili, do 30 dnů ode dne dodání.

[…]

3. Platební lhůta v případě čerstvých potravin či potravin podléhajících zkáze nesmí být v žádném případě delší než 30 dnů. Platební lhůta v případě ostatních potravin a spotřebního zboží nesmí být delší než 60 dnů, s výjimkou výslovné dohody, která stanoví ekonomické vyrovnání pro dodavatele, jež odpovídá delší lhůtě. Platební lhůta nesmí být v žádném případě delší než 90 dnů.

[…]

5. V každém případě běží úroky z prodlení automaticky ode dne následujícího po dohodnutém dni splatnosti, nebo v případě neexistence dohody ode dne, kdy měla být platba učiněna v souladu s ustanoveními v odstavci 1. V tomto případě se jako sazba použitelná k určení výše úroků použije sazba stanovená v článku 7 [zákona č. 3/2004], ledaže si smluvní strany dohodly jinou sazbu, která nesmí být v žádném případě nižší než zákonná sazba zvýšená o 50 procent.“

14. Druhá část druhého „závěrečného ustanovení“ zákona č. 3/2004 obsahuje přechodné ustanovení, podle kterého se maximální lhůta 60 dnů stanovená v čl. 17 odst. 3 zákona č. 7/1996 (v pozměněném znění) použije od 1. července 2006. Do té doby „nesmí být platební lhůta v případě potravin, které nejsou čerstvé nebo nepodléhají zkáze nebo spotřebního zboží, delší než 90 dnů ode dne dodání zboží“.

Řízení

15. Komisi byla podána stížnost na to, že směrnice nebyla řádně provedena ve španělském právu. Dne 13. července 2005 zaslala Španělsku výzvu dopisem, ve které uvedla, že zákon č. 3/2004 porušuje určitá ustanovení článku 3 směrnice mimo jiné tím, že umožňuje prodloužení platební lhůty v případě některých potravin a spotřebního zboží na 90 dnů a tím, že platební lhůtu omezuje na 60 dnů až od 1. července 2006.

16. Jelikož Komise neobdržela na tento dopis žádnou odpověď, vydala dne 19. prosince 2005 odůvodněné stanovisko.

17. Po posouzení odpovědi Španělska ze dne 7. února 2006 na odůvodněné stanovisko podala Komise dne 15. září 2006 projednávanou žalobu.

18. Navrhuje, aby Soudní dvůr

– určil, že Španělské království tím, že zákonem č. 3/2004 povolilo lhůtu 90 dní pro platbu za potraviny jiné než čerstvé a podléhající zkáze a za spotřební zboží, a tím, že odložilo vstup některých ustanovení v platnost až na 1. července 2006, nesplnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 3 odst. 1, 2 a 4 směrnice;

– uložil Španělsku náhradu nákladů řízení.

19. V žalobě je konkrétněji vytýkáno, že platební lhůta 90 dnů porušuje čl. 3 odst. 1 a 2, zatímco odklad je v rozporu s čl. 3 odst. 1, 2 a 4.

20. Komise navrhla jednání, které se konalo dne 13. února 2008.

Je platební lhůta 90 dnů v rozporu s čl. 3 odst. 1 a 2 směrnice?

21. Komise se dovolává porušení čl. 3 odst. 1 a 2. Nicméně, dle mého názoru, je odůvodněno pouze porušení posledně uvedeného odstavce.

22. Komise se domnívá, že Španělsko využilo možnosti stanovené čl. 3 odst. 2 směrnice a definovalo zvláštní kategorii smluv – smlouvy týkající se potravin, které nejsou čerstvé nebo nepodléhají zkáze, a spotřebního zboží – na které se toto ustanovení vztahuje. Španělské právní předpisy jsou však v rozporu s čl. 3 odst. 2.

23. Z argumentu Komise lze dovodit, že má za to, že si Španělsko zvolilo druhou možnost stanovenou v čl. 3 odst. 2, když umožnilo prodloužení platebních lhůt z 60 na 90 dnů (jelikož první možnost zakazuje jakékoliv prodloužení nad 60 dnů). Článek 17 zákona č. 7/1996 (v pozměněném znění) nicméně „nestanoví závaznou sazbu úroku z prodlení, která výrazně překračuje zákonnou sazbu“, jak vyžaduje druhá možnost. Namísto toho je dlužník povinen dodavateli poskytnout „ekonomické vyrovnání“ za delší platební lhůtu. Tato věta je podle Komise nepřesná a poskytuje věřiteli malou ochranu. Článek 17 odst. 3 zákona č. 7/1996, ve znění zákona č. 3/2004, tak porušuje čl. 3 odst. 2 směrnice.

24. Španělsko tvrdí, že čl. 17 odst. 3 zákona č. 7/1996 nemá za cíl provést čl. 3 odst. 2 směrnice. Jeho cílem je naproti tomu pomoci dosáhnout cílů směrnice. V souladu s body 18 a 19 odůvodnění směrnice je smluvní svoboda v zásadě zajištěna, s výhradou omezení určených k předejití jejího zneužití v neprospěch věřitele. Článek 17 odst. 3 omezuje smluvní svobodu tím, že ukládá maximální platební lhůty, aby zabránil stálému používání delších a nespravedlivých platebních lhůt, které převažují v maloobchodním odvětví. Zamezuje tak výrazně nespravedlivým podmínkám v souladu s čl. 3 odst. 4 směrnice. Navíc, čl. 6 odst. 2 členským státům výslovně umožňuje uvést v účinnost předpisy, které jsou pro věřitele výhodnější, než je nezbytné pro dosažení souladu se směrnicí.

Směrnice

25. Příslušná ustanovení směrnice chápu následovně.

26. Na základě systému zavedeného čl. 3 odst. 1 a 2 směrnice musí být v každém případě možné určit nejzazší datum splatnosti, po kterém je dlužník povinen platit věřiteli úroky.

27. Smluvní strany mají v zásadě volnost stanovit si datum splatnosti nebo platební lhůtu ve svých smlouvách [čl. 3 odst. 1 písm. a)].

28. Členské státy jsou povinny stanovit zákonnou lhůtu 30 dnů, která se použije tehdy, nevyužily-li smluvní strany této svobody [čl. 3 odst. 1 písm. b)].

29. Článek 3 odst. 2 směrnice členským státům umožňuje podpůrně prodloužit tuto lhůtu, která se použije v případě neexistence dohody, na nejvýše 60 dnů pro některé

kategorie smluv za předpokladu, že smluvním stranám buď zamezí v překročení této lhůty, nebo stanoví závaznou odrazující sazbu úroku z prodlení v případě plateb uskutečněných po uplynutí této lhůty. Obě tyto podmínky se týkají záležitostí, které si smluvní strany mohou běžně volně dohodnout. Je však jasné, že lhůta 60 dnů není *jako taková* omezením smluvní svobody, ale alternativou ke lhůtě, která se použije v případě neexistence dohody, stanovené v čl. 3 odst. 1 písm. b) směrnice.

30. Takové prodloužení lhůty, která se použije v případě neexistence dohody, na 60 dnů je méně výhodné pro věřitele než základní lhůta 30 dnů, která by se jinak v případě neexistence dohody použila. Protihodnotou za možnost zvolit si „nejvýše 60 dnů" jako platební lhůtu je, že členský stát *buď* musí vyloučit smluvní svobodu, pokud jde o platební lhůtu delší než 60 dnů, *nebo* zajistit, že (bez ohledu na úmysl smluvních stran dohodnout se jinak) po uplynutí jakékoli smluvně stanovené lhůty se na takto stanovenou lhůtu použije „závazná sazba úroku z prodlení, která výrazně překračuje zákonnou sazbu". Obě tyto podmínky jsou pro věřitele výhodnější.

Španělské právní předpisy

31. Ze znění ustanovení jasně vyplývá, že lhůty 30 dnů stanovené v článku 4 zákona č. 3/2004 [9] i v čl. 17 odst. 1 zákona č. 7/1996, ve znění zákona č. 3/2004 [10], se použijí v případě neexistence dohody mezi smluvními stranami. Jinými slovy, jedná se o zákonné lhůty, které se použijí v případě neexistence dohody. Jsou zcela v souladu s čl. 3 odst. 1 směrnice.

32. Dle čl. 17 odst. 3 zákona č. 7/1996 (v pozměněném znění) platební lhůta v případě čerstvých potravin či potravin podléhajících zkáze „nesmí být v žádném případě delší než 30 dnů". Platební lhůta v případě ostatních potravin a spotřebního zboží „nesmí být […] v žádném případě delší než 90 dnů". Lhůta 30 i 90 dnů tak neumožňuje žádnou výjimku. Naopak, lhůta 60 dnů rovněž stanovená v případě ostatních potravin a spotřebního zboží výjimku umožňuje: platební lhůta „nesmí být delší než 60 dnů, s výjimkou výslovné dohody, která stanoví ekonomické vyrovnání […]".

33. Aby byla žaloba Komise úspěšná, musí prokazovat, že lhůty v délce 60 a 90 dnů uvedené v čl. 17 odst. 3 zákona č. 7/1996 (v pozměněném znění), které zpochybňuje, jsou prodloužením lhůty 30 dnů stanovené v čl. 17 odst. 1, která se použije v případě

9 — Viz bod 9 výše.
10 — Viz bod 13 výše.

neexistence dohody stran, jakož i to, že lhůta 60 dnů stanovená v čl. 3 odst. 2 směrnice je možným prodloužením lhůty 30 dnů stanovené v čl. 3 odst. 1 písm. b).

34. *Nejsou-li* lhůty v délce 60 a 90 dnů uvedené v čl. 17 odst. 3 zákona č. 7/1996 (v pozměněném znění) prodloužením lhůty 30 dnů, která se použije v případě neexistence dohody, ale pouhými omezeními smluvní svobody stran, jsou, jak Španělsko tvrdí, výhodnější pro věřitele než ustanovení ve směrnici, se kterými je třeba dosáhnout souladu. Tyto lhůty by proto byly povolené čl. 6 odst. 2 bez ohledu na ostatní podmínky, které s nimi mohou být spojeny, a bez ohledu na jejich vstup v platnost.

35. Striktní výklad čl. 17 odst. 1 a 3 zákona č. 7/1996 prokazuje, že tento posledně uvedený výklad je nejvhodnější. V případě neexistence výslovné dohody stanoví čl. 17 odst. 1 obecnou lhůtu v délce 30 dnů [tím tak provádí čl. 3 odst. 1 písm. a) a b) směrnice], zatímco čl. 17 odst. 3 stanoví, že platební lhůta nesmí být v žádném případě delší než 30, 60 nebo 90 dnů v závislosti na kategorii dotčeného zboží (s možností prodloužit lhůtu 60 dnů na 90 dnů, pokud dojde k dohodě o vyrovnání pro dodavatele). Přirozený výklad je ten, že tyto tři lhůty jsou omezením smluvní svobody stran stanovit datum splatnosti nebo platební lhůty ve své smlouvě.

36. Komise nepředložila před Soudním dvorem žádný důkaz, který by dostatečně podpořil opačný výklad španělských právních předpisů, a sice, že lhůty 60 a 90 dnů jsou prodloužením lhůty 30 dnů použitelné v případě neexistence výslovné dohody smluvních stran. Nepředložila ani důkaz, že by právní předpisy byly takto vykládány španělskými soudy.

37. Za těchto okolností nemohu dospět k závěru, že se Komisi podařilo prokázat, že právní úprava Španělska porušuje čl. 3 odst. 2 směrnice.

Porušení čl. 3 odst. 1 směrnice?

38. Ve své žalobě Komise rovněž tvrdí, že prodloužení lhůty na 90 dnů, uvedené v čl. 17

odst. 3 zákona č. 7/1996 (v pozměněném znění), porušuje čl. 3 odst. 1, ale neuvádí, jakým způsobem. Z rozboru, který jsem právě provedla, je jasné, že se domnívám, že Komise neprokázala, že se čl. 17 odst. 1 zákona č. 7/1996 (v pozměněném znění) použije *na veškeré smlouvy bez výjimky*. Z toho vyplývá, že se nejedná o porušení čl. 3 odst. 1 směrnice.

Porušilo Španělsko čl. 3 odst. 1, 2 a 4 směrnice tím, že odložilo vstup v platnost některých ustanovení do 1. července 2006?

39. Komise opakuje, že cílem čl. 17 odst. 3 zákona č. 7/1996 (v pozměněném znění) je provedení čl. 3 odst. 2 směrnice. Tento článek však odkládá použití lhůty v délce 60 dnů do 1. července 2006. Směrnice neumožňuje částečné nebo postupné uplatňování jejích ustanovení. Odložení uplatnění lhůty tak porušuje čl. 3 odst. 1, 2 a 4 směrnice.

40. Z mých závěrů ohledně první části žalobního důvodu Komise vyplývá, že jeho druhá část musí být, dle mého názoru, rovněž zamítnuta. Jelikož lhůta 60 dnů neprovádí žádné ustanovení směrnice, nemělo Španělsko žádnou povinnost na základě práva Společenství uplatňovat tuto lhůtu ke dni uplynutí lhůty k provedení směrnice, a ani nebylo povinno tuto lhůtu upravovat.

41. V důsledku toho dospívám k závěru, že Španělsko neporušilo čl. 3 odst. 1, 2 a 4 tím, že odložilo vstup v platnost některých ustanovení do 1. července 2006.

Náklady řízení

42. Podle čl. 69 odst.2 jednacího řádu se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Dle mého názoru by žaloba měla být zamítnuta a Španělsko by mělo požadovat po Komisi náhradu nákladů řízení.

Závěry

43. V důsledku toho jsem toho názoru, že by Soudní dvůr měl:

– žalobu zamítnout;

– uložit Komisi náhradu nákladů řízení.